

УДК (UDC) 930.2:336.71/.73 (470+571) "1865/1914"

РАДЧЕНКО Н. М.

**РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ КРЕДИТНО-БАНКІВСЬКИХ
УСТАНОВ НАДДНІПРЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ
ГУБЕРНСЬКИМИ КАНЦЕЛЯРІЯМИ
У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ - НА ПОЧАТКУ ХХ ст.**

Метою дослідження є виявлення інформаційного потенціалу діловодних документів губернських канцелярій при вивченні історії кредитно-банківських установ Наддніпрянської України другої половини ХІХ - початку ХХ ст. В результаті проведеного джерелознавчого аналізу були виділені три групи діловодної документації: розпорядча документація; листування; звітна документація.

Ключові слова: банк, кредитні організації, кредитно-фінансова система.

Важливе місце у комплексі джерел кредитно-банківської системи Російської імперії другої половини ХІХ-початку ХХ ст. займають матеріали діловодства губернських установ, вони становлять значний комплекс джерел, що складаються як з нормативної регламентуючої документації так і звітно-виконавчої згідно із існуючим законодавством, які в основній своїй масі не були опубліковані і зберігаються у фондах центральних та обласних архівів України. Слід зазначити, що матеріали діловодства неодноразово залучали до своїх досліджень українські та російські науковці, серед них О. В. Кудімов [1], А. С. Мінаков [2], Н. В. Рудюк [3], В. С. Шандра [4], Н. О. Леміш [5]. Частина цих праць розглядаючи діловодну практику губернської канцелярії, торкалася питань розвитку кредитної галузі (А. С. Мінаков, В. С. Шандра, Н. О. Леміш). В інших наукових розвідках через призму роботи губернських установ розкривалися постаті банкірів (Н. В. Рудюк) чи висвітлювалася загальні питання розвитку фінансової справи Російської імперії (О. В. Кудімов).

Аналіз, зіставлення документів між собою і різними подіями того часу дозволяють детально вивчити історію становлення перших банків, установ взаємного кредиту, ломбардів, ощадно-позичкових кас. Тому метою даної статті є вивчення інформаційного потенціалу матеріалів діловодства губернських канцелярій другої половини ХІХ початку ХХ ст. і використання їх при дослідженні історії кредитно-банківських установ Наддніпрянської України. У дослідженні залучено матеріали Центрального державного історичного архіву України м. Києва та Державного архіву Одеської області. Серед комплексу документів ЦДІАК України найбільша колекція з нашої теми зібрана у ф. 442 «Канцелярія Київського, Подільського і Волинського генерал-губернатора». Матеріали фонду дозволяють вивчати різні аспекти соціально-економічної історії Наддніпрянської України ХІХ-початку ХХ ст. Загалом до аналізу було залучено близько 500 документів цього фонду.

Радченко Наталія Миколаївна - кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України ДВНЗ, «Ужгородський національний університет» (Україна).

Оскільки місцеві органи влади послуговувалися у вирішенні щоденних справ кредитно-банківської сфери керівними вказівками загальнодержавного керівництва Міністерства фінансів та МВС то вся їхня діяльність підпорядкована виконанню владних рішень, розпоряджень, інструктивних листів, які надсилалися у кожную губернію, і далі до місцевих установ. Специфіка діяльності кожної губернії, відбилася у її документообігу, про що свідчать розглянуті нами матеріали діяльності наступних українських губерній: Київської, Подільської, Волинської, Харківської, Херсонської та Таврійській за період 1865-1914 рр.

На XIX ст. канцелярія губернатора являла собою виконавчий орган із забезпеченням усієї діловодної (секретарської) роботи. Канцелярія мала зазвичай розпорядче, звітне, господарське і карне відділення. Кредитно-банківські установи мали справи з розпорядчим, звітним і господарським відділеннями. Перше, розпорядче, опрацьовувало вхідну документацію з повітів та волостей, та переймалося питаннями надходження податків. Звітне відділення займалося підготовкою для імператора річних звітів про стан ввіреної губернії, укладало статистичні відомості. Господарче відділення у своїй компетенції відало торговими справами. Структура канцелярії була спрямована на забезпечення губернатора найбільш достовірною аналітичною інформацією з усіх питань життєдіяльності губернії, у тому числі, й із напрямку економічних кредитно-грошових відносин у довіреному йому регіоні.

Канцелярії губернаторів, за такої системи ведення справ, накопичили значний масив звітних документів. Аналіз документів канцелярій, свідчить про наявність етапності в їх підготовці: чернетки, впорядковані підготовчі тексти з правками, заключний варіант документа. Присутні як рукописні, так і машинописні версії. До останніх, як правило, внесені редакторські правки. Особливо це стосується звітів губернаторів. Досить часто ці документи готувалися колективом авторів, кожен з яких відповідав за свою частину звіту, а губернатор знайомився вже з повністю сформованим текстом, вносячи правки, чи змінюючи акценти висвітлення справ.

За формою документів робота канцелярії представлена приватними та публічно-правовими актами, постановами, наказами, розпорядженнями, резолюціями, звітами, протоколами, статутами, службовим листуванням та ін. службовими документами. З них доцільно виділити три групи документації, яка безпосередньо відноситься до досліджуваної проблеми: 1) розпорядча документація; 2) листування; 3) звітна документація.

Доволі часто у діловодних матеріалах йдеться про необхідність порушити перед Міністерством фінансів питання щодо затвердження статуту нової установи чи потреби внесення змін до вже існуючих статутів кредитно-банківських установ. Адже кожна така дія потребувала законодавчого оформлення. Надходили як позитивні відповіді на прохання губернаторів щодо відкриття кредитно-банківської установи, так і мотивовані відмови. Основними причинами відмов були невідповідність запланованого типу кредитного закладу потребам населеного пункту або малий обсяг початкового капіталу для його відкриття. Ще однією із розповсюджених причин відмов було значне число вже існуючих кредитно-банківських закладів і відсутність дійсної потреби у відкритті нових. Наприклад, у 1895 р. у відповідь на

прохання Київського губернатора про дозвіл відкрити у Києві Ремісничо-Промисловий банк надійшла наступна відповідь: «З вищезазначеного видно, що проєктований Банк, за характером своєї діяльності, буде більше схожим до типу установ, які переслідують виключно комерційні цілі, і що незначний капітал, передбачуваний для відкриття банку, не дасть йому можливості функціонувати в однакових з банківськими установами умовах» [6]. Ще одна відмова на прохання Київського губернатора вже у 1917 р. була мотивована великою кількістю існуючих банківських установ [7, арк. 5-5зв.].

У 1873 р. у Херсонській та Таврійській губерніях обговорювали проекти статутів 12 ощадно-позичкових товариств. Збереглося листування про відкриття у м. Одесі міського Кредитного товариства (1869 р.) та про відкриття відділення «З'єднаного банку» у м. Київ (1910 р.) [8].

Губернатори цікавилися думкою фахівців стосовно розвитку всієї галузі чи порядку роботи банківських установ. Вони вносили власні пропозиції, висловлювали уточнення та зауваження. Зберігся лист одеського банкіра Леона Рафаловича (1866 р.) до губернатора, в якому йдеться про необхідність внесення змін до постанови про продаж гербового паперу для трат і векселів [9].

Інколи губернаторам доводилося втручатися безпосередньо у банківські справи. Це відбувалося у випадках порушення питання необхідності дострокової видачі вкладів або таких вкладів, що були отримані у спадок. У Державному архіві Одеської області зберігається справа із листуванням Преосвященного Кирила, архієпископа Синайського з губернатором про видачу з Одеського комерційного банку 4 тис. руб. Листування датоване 1862 р., а кошти, про які йдеться, належали Синайському монастирю [10].

Також губернаторам доводилося розглядати скарги місцевих жителів на роботу кредитних установ. Найбільш часто скаржилися на неправильний розподіл позик з боку керівників товариств та на існуючу в них практику хабарництва. У 1891 р. до канцелярії Подільського губернатора надійшла скарга на керівництво Кислякського сільського банку (Гайсинський повіт Подільської губернії). Управляючого було звинувачено в отриманні хабарів у вигляді різних подарунків від селян, за отриманий у позику капітал. Подальші численні документи, а саме: записки Подільського губернатора та місцевого мирового посередника, клопотання управляючого Кислякського сільського банку та жителів с. Кисляки, довідка завідувача канцелярією цього банку Васильєва - свідчать про увагу до справи навіть з боку генерал-губернатора [11, арк. 3-15]. На жаль, не збереглося рішення щодо кінцевого результату розгляду зловживань у Кислякському сільському банку.

Губернатори пильно стежили за розвитком мережі кредитно-банківських установ краю, намагаючись попередити та усунути перешкоди. У 1896 р. у пропозиції Подільського губернатора до Подільського Губернського у селянських справах присутствія зазначалося, що потрібно звернути особливу увагу мирових посередників на суворе дотримання ст. 19 та 21 «Положення про сільські банки». У зазначених статтях йшлося про прострочені позики, внаслідок яких втрачалася рухомість банкового капіталу, яка називалася першою умовою справедливої та термінової допомоги населенню [12].

На той час до основних проблем розвитку ощадно-позичкових товариств та сільських банків відносили: 1) непродуману політику видачі позик, коли «позики видаються без будь-якої системи, суцільно за могоричі»; 2) видачу позик на не вигідний термін їх сплати для селянства; 3) позики видавалися особам, які не мали у них потреби, а також тим, що не в змозі їх сплатити. Неповорнення позик, внаслідок чого їх переписували на наступний рік, ще більше погіршувало ситуацію.

Значну цінність, а можливо й унікальність, представляють оригінали та копії звітів губернаторів, які були надіслані до МВС. Аналіз цього документального комплексу дозволяє вивчити процес створення, розвитку і діяльності системи кредитно-банківських установ. Втім, слід мати на увазі, що губернатори не пропускали можливості прикрасити в свій бік звіт, що шкодило його достовірності. У звітах обов'язково вказувалися: число банків губернії і розподіл за повітами; розмір грошових оборотів банку; результати ревізій банків і заходи, вжиті до недоліків або зловживань; загальні висновки про становище банківських справ за звітний рік; пропозиції або рекомендації. Зокрема, у спеціальному доповненні до звіту Подільського губернатора В.М. Глинки, датованого 1892 р., надані пояснення повільності просування процесу організації сільських банків у Кам'янецькому та Ямпільському повітах губернії. Тоді з причини поганих врожаїв в останні роки селяни не мали змоги зробити внески для поповнення основних капіталів банків [13, арк. 21].

Іноді до звітів додавали списки існуючих банків губернії, у яких окрім найменування установи вказувалося: для яких товариств засновано банк; розмір основного капіталу і джерела його утворення; час затвердження статуту установи і початок його роботи. Окремим документом подавався опис стану справ Дворянського чи Селянського поземельних банків. Наприклад, список установ Київської губернії на 1893 р. виглядав наступним чином: «Загальна кількість існуючих банків, розподіл за повітами: в Київському повіті - 5 банків, Васильківському - 1, Звенигородському - 56, Канівському - 12, Уманському - 10, Черкаському - 2, Чигиринському - 5» [13]. Стосовно наявності ощадно-позичкових товариств подавалася лише їхня кількість без зазначення населеного пункту.

Губернські канцелярії працювали й над створенням зведених відомостей по операціям сільських банків. Наприклад, зведена відомість по Київській губернії за 1893 р. включала наступні розділи: загальне число банків, розмір їхнього основного капіталу, видані позики, прийняті вклади, отримані прибутки, розмір відсотків [14, арк. 84].

На початку ХХ ст. отримує розповсюдження детальніша форма зведеної відомості по операціям банків. Різниця полягає у більш ґрунтовному висвітленні роботи банків, вказувалася наступна інформація: 1) кількість банків на початок і на закінчення поточного року, із зауваженням: кількість нових відкритих та закритих установ протягом року; кількість банків, що не надали звіт; кількість домогосподарств, охоплених роботою банків; 2) сума коштів банку на початок року із зазначенням: пожертвувань на користь банку, позик на утворення основних капіталів банку, несплачених відсотків покладам, інших сум; 3) сума коштів, що надійшли до банку протягом року із зазначенням: пожертвувань на користь банку, вкладів на зростання відсотків,

позик для утворення основних капіталів банку, виплат по позикам; різних надходжень; 4) сума витрат протягом року із зазначенням: виданих вкладів, сплачених позик, сплачених відсотків по вкладам, різних витрат, канцелярських та інших витрат на управління; 5) сума коштів банку на кінець року із зазначенням: суми основного капіталу, пожертвувань на користь банку, вкладів, позик, несплачених відсотків за вкладами, різних сум; 6) залишки на 1 січня: по ненастанню строків договору, через несумлінність позичальників; 7) кількість позичальників, за якими залишилися несплачені позики, із зазначенням строків та відсотків; 8) суми збитків та прибутків протягом року; 9) суми коштів на 1 січня нового року із зазначення сум готівкою та відсотковими паперами [15, арк. 14-22].

Наприкінці кожного розділу підводився підсумок та закінчувався документ графою «Примітки».

Обов'язково приділялася увага діяльності земельних банків на підконтрольній губернаторам території. Розглянемо звіт Волинського губернатора генерал-майора В. В. Валя за 1885 р., який висвітлює ситуацію із розвитком земельного кредитування селян. На початку губернатор зауважує на позитивних та негативних сторонах цього процесу у Волинській губернії. Позитивними він називає видання закону 27 грудня 1884 р., «що перервав будь-яку можливість євреям і полякам купувати землі в цьому краї», а також припинення процесу поселення на території Волині західноєвропейських колоністів [16, арк. 50]. Останніх губернатор звинувачував у спричиненні падіння цін на землю. На його думку, західноєвропейські колоністи володіли кращими та більш прогресивними сільськогосподарськими знаннями, знаряддями, капіталами, внаслідок чого місцеві селяни не мали змоги конкурувати у придбанні землі з ними.

Серед негативних сторін роботи у звіті згадуються чутки «толки» про майбутній переділ землі, які спричинили невіру до банку «природньо, що ті, хто вірили в цю маячню, недовірили до банку». Пише губернатор і про негаразди на початку організації роботи Волинського відділення Селянського поземельного банку: селяни довго не могли зрозуміти банківських правил, цим намагалися скористатися «різні особи єврейського походження і адвокати». Через те у відділенні банку почали з'являтися угоди явно не вигідні для селян, а відділення відчуло необхідність бути особливо обережним. За викладом подій губернатора, держава виступила проти осіб, які прагнули експлуатувати селян, і селяни більш свідомо почали ставитися до справи придбання земель за допомогою Селянського банку. Як висновок, банківська справа починає набирати більш правильного й успішного ходу.

Основна інформація щодо роботи банку була представлена у зведеній таблиці із зазначенням таких даних: назва повітів; кількість та характер виданих позик; число позичальників; кількість придбаної землі, її вартість та сума позики, що була надана банком (див. табл. 1)

Отже, виявлені та проаналізовані документи губернських канцелярій дають уявлення про досить різні сторони становлення та розвитку кредитно-банківської мережі губерній, а саме: по-перше, розкривають причини та передумови відкриття нових установ або ж, навпаки, пояснюють причини заборони їхньої діяльності; по-друге, висвітлюють ставлення та оцінку

діяльності установ з боку місцевої влади та населення, особливо в питаннях, що стосуються думок про недоліки та найбільш розповсюджені причини невдачі у діяльності банків та установ дрібного кредитування; по-третє, дозволяють реконструювати мережу кредитно-банківських установ українських губерній другої половини ХІХ-початку ХХ ст.; по-четверте, простежити напрями діяльності банків та установ дрібного кредитування, які були об'єктом посиленої уваги та контролю з боку держави.

Таблиця 1

**Приклад звіту операцій Селянського поземельного банку
на даних роботи Волинського відділення
Селянського поземельного банку за 1885 р. [15, арк. 50]**

Назви повітів		Житомирський	Новоградволинський	Овруцький	Старокончаєв.	Дубенський	Владимирволинський	Разом
у тому числі	товариств	3	4	1	1	1	1	3
	окремих	2						2
число покупців	домогоспод.	84	80	96	48	79	26	413
	душ. чолов. статі	404	250	438	151	251	90	1584
кількість придбаної землі	дес.	548	701	1000	238	315	128	2939
	саж.	35	600	723	56	2275	1460	349
сума	руб.	41252	44237	21650	23800	15850	8320	155110
	коп.	72	63					35
позики з селянс. поземел. банку	руб.	30899	22912	19300	20230	12150	6660	112151
	коп.							

1. Кудимов А. В. Исторические этапы формирования и развития финансовых отношений в России с IX по начало XX вв.: историко-правовой аспект: Дис. ... канд. юрид. наук. 2006. С.-П. 181 с.

2. Минаков А. С. Губернаторский корпус и центральная власть: проблема взаимоотношений (по материалам губерний черноземного центра второй половины ХІХ-начала ХХ вв.). Орел : ИД «ОРЛИК», 2011. 488 с.

3. Рудюк Н. В. Банковские деятели России 1864-1914 гг.: источники и методы изучения биографических данных: дисс. ... канд. ист. наук. Москва, 2005. 286 с.
4. Шандра В. С. Генерал-губернаторства в Україні: XIX-початок XX століття. К.: НАН України. Ін-т історії України, 2005. 427 с.
5. Леміш Н. О. Організація діловодства в адміністративних установах Лівобережної України першої половини XIX ст. К.: ДІА, 2013. 176 с.
6. Центральний державний історичний архів України, м. Київ (далі - ЦДІАК України), ф. 442, оп. 624, спр. 437 Справа про заснування в м. Києві ремісничого банку. 28.12.1894 - 28.02.1895 рр. 7 арк.
7. ЦДІАК України, ф. 442, оп. 624, спр. 430 Справа про заснування торгово-промислового банку Київського купецького товариства. 28.12.1894 - 6.07.1895 рр. 7 арк.
8. ЦДІАК України, ф. 442, оп. 661, спр. 224 Про заснування Київської губернської земської каси дрібного кредиту. 1908 р. 55 арк.;
9. Державний архів Одеської області (далі - ДАОО), ф. 1, оп. 16, спр. 31 По записці Одеського банкіра Леона Рафайловича про необхідність деяких змін в постановках щодо продажу гербового паперу для тратт і векселів. 1.03.1866 р. 18 арк.
10. ДАОО, ф. 1, оп. 17, спр. 94 За клопотанням братів Вучіни щодо видачі їм з контори Державного Банку капіталу 174,604 р. раніше закінчення, визначеного на банковому свідоцтві терміну. 1872 р. 31 арк.
11. ЦДІАК України, ф. 442, оп. 620, спр. 216 Справа за скаргою жителя с. Кисляк Лісовського на проживаючого в тому ж селищі Зозулевича за намір видалити його з посади розпорядника Кисляківського сільського банку. 1891 р. 15 арк.
12. ЦДІАК України, ф. 442, оп. 627, спр. 56 Справа щодо огляду Подільським губернатором довіреної йому губернії. 7.01 - 10.02.1897 р. 17 арк.
13. ЦДІАК України, ф. 442, оп. 622, спр. 344 Справа за поданням Київського губернатора. 1891 - 1892 рр. 21 арк.
14. ЦДІАК України, ф. 442, оп. 620, спр. 358 Справа про сільські банки в Київській, Подільській і Волинській губерніях. 1891 р. 84 арк.
15. ЦДІАК України, ф. 442, оп. 705, спр. 69 Відомості про стан сільських і волосних банків в Південно-Західному краї. 6 - 21.01.1906 рр. 32 арк.
16. ЦДІАК України, ф. 442, оп. 539, спр. 154 Про відкриття і діяльність Волинського відділення Селянського поземельного банку. 1885 р. 50 арк.

References

1. Kudimov A. V. Istoricheskie jetapy formirovanija i razvitija finansovyh otnoshenij v Rossii s IX po nachalo XX vv.: istoriko-pravovoj aspekt: Dis. ... kand. jurid. nauk. 2006. С.-П. 181 s.
2. Minakov A. S. Gubernatorskij korpus i central'naja vlast': problema vzaimootnoshenij (po materialam gubernij chernozemnogo centra vtoroj poloviny XIX-nachala XX vv.). Orel : ID «ORLIK», 2011. 488 s.
3. Pudjuk N. V. Bankovskie dejateli Rossii 1864-1914 gg.: istochniki i metody izucheni biograficheskikh dannyh: diss. ... kand. ist. nauk. Moskva, 2005. 286 s.
4. Shandra V. S. General-gubernatorstva v Ukrai'ni: XIX-pochatok XX stolittja K.: NAN Ukrai'ny. In-t istorii' Ukrai'ny, 2005. 427 s.
5. Lemish N. O. Organizacija dilovodstva v administratyvnyh ustanovah Livoberezhnoi' Ukrai'ny pershoi' polovyny XIX st. K.: DIJa, 2013. 176 s.
6. Central'nyj derzhavnyj istorychnyj arhiv Ukrai'ny, m. Kyi'v (dali - CDIAK Ukrai'ny), f. 442, op. 624, spr. 437 Sprava pro zasnuvannja v m. Kyjevi remisnychogo banku. 28.12.1894 - 28.02.1895 rr. 7 ark.
7. CDIAK Ukrai'ny, f. 442, op. 624, spr. 430 Sprava pro zasnuvannja torгово-promysloвого банку Kyi'vs'kogo kupec'kogo tovarystva 28.12.1894 - 6.07.1895 rr. 7 ark.
8. CDIAK Ukrai'ny, f. 442, op. 661, spr. 224 Pro zasnuvannja Kyi'vs'koi' gubernskoi' zems'koi' kasy dribnogo kredytu. 1908 r. 55 ark.;
9. Derzhavnyj arhiv Odes'koi' oblasti (dali - DАОО), f. 1, op. 16, spr. 31 Po zapysci Odes'kogo bankira Leona Rafajlovicha pro neobhidnist' dejakyh zmin v postanovah shhodo prodazhu gerbovogo paperu dlja tratt i vekseliv. 1.03.1866 r. 18 ark.
10. DАОО, f. 1, op. 17, spr. 94 Za klopottannjam brativ Vuchiny shhodo vydachy i'm z kontory Derzhavnogo Banku kapitalu 174,604 r. ranishe zakinchennja, vyznachenogo na bankovomu svidoctvu terminu. 1872 r. 31 ark.
11. CDIAK Ukrai'ny, f. 442, op. 620, spr. 216 Sprava za skargoju zhytelja s. Kysljak Lisov'skogo na prozhyvajuchogo v tomu zh selyshhi Zozulevicha za namir vydalyty jogo z posady rozporjadnyka Kysljakivs'kogo sil'skogo banku. 1891 r. 15 ark.

12. CDIAK Ukrai'ny, f. 442, op. 627, spr. 56 Sprava shhodo ogljadu Podil's'kym gubernatorom dovirenoi' jomu gubernii'. 7.01 - 10.02.1897 r. 17 ark.

13. CDIAK Ukrai'ny, f. 442, op. 622, spr. 344 Sprava za podannjam Kyi'vs'kogo gubernatora. 1891 - 1892 rr. 21 ark.

14. CDIAK Ukrai'ny, f. 442, op. 620, spr. 358 Sprava pro sil's'ki banky v Kyi'vs'kij, Podil's'kij i Volyns'kij gubernijah. 1891r. 84 ark.

15. CDIAK Ukrai'ny, f. 442, op. 705, spr. 69 Vidomosti pro stan sil's'kyh i volosnyh bankiv v Pivdenno-Zahidnomu kraii'. 6 - 21.01.1906 rr. 32 ark.

16. CDIAK Ukrai'ny, f. 442, op. 539, spr. 154 Pro vidkryttja i dijal'nist' Volyns'kogo viddilennja Seljans'kogo pozemel'nogo banku. 1885 r. 50 ark.

Радченко Н. Н.

кандидат исторических наук, доцент кафедры истории Украины ДВНЗ, «Ужгородский национальный университет» (Украина).

РЕГУЛИРОВАНИЕ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ КРЕДИТНО-БАНКОВСКИХ УЧРЕЖДЕНИЙ НА ДНЕПРИАНСКОЙ УКРАИНЫ ГУБЕРНСКИМИ КАНЦЕЛЯРИЯМИ ВО ВТОРОЙ ПОЛОВИНЕ XIX - НАЧАЛЕ XX ВВ.

Целью исследования является выявление информационного потенциала делопроизводительных документов губернских канцелярий при изучении истории кредитно-банковских учреждений Надднепрянской Украины второй половины XIX - начала XX ст. В результате проведенного источниковедческого анализа были выделены три группы делопроизводственной документации: распорядительная документация; переписка; отчетная документация.

Ключевые слова: банк, кредитные организации, кредитно-финансовая система.

Radchenko N. M.

PhD (History), associate Professor Department of the History of Ukraine, Uzhgorod National University (Ukraine).

REGULATION OF THE ACTIVITIES OF CREDIT AND BANKING INSTITUTIONS OF THE DNIEPER UKRAINE BY PROVINCIAL CHANCELLERIES IN THE SECOND HALF OF THE NINETEENTH AND EARLY TWENTIETH CENTURIES

An important place in the complex of sources of the credit and banking system of the Russian Empire of the second half of the nineteenth and early twentieth centuries is occupied by the management materials of provincial institutions, they constitute a significant complex of sources, which is consisting of both, normative regulatory documents and reporting and executive in accordance, with existing legislation. Which are their mass, were not published and stored in funds of central and regional archives of Ukraine. It should be noted that, the management materials have been repeatedly involved in the researches of: O. V. Kudimov, A. C. Minakov, H. V. Rudyk. Analyzing, the documents between themselves and various events of that time allows us to study in detail the history of the formation of the first banks, institutions of mutual credit, pawnshops, savings and loan cash desks. Therefore, the purpose of this article is to study the information potential of management materials of the provincial chancelleries of the second half of the nineteenth to the beginning of the twentieth century, and their using in the study of the history of credit and banking institutions of the Dnieper Ukraine.

Whereas, the local authorities used to deal with it daily banking and lending issues with guidance the national government of the Ministry of Finance and the Ministry of Internal Affairs. Thus, all their activities are subordinated to the execution of their decisions, orders, instruction letters sent to each province, and then to the local establishments. The specifics of the activity of each province were reflected in it document circulation, as evidenced by the materials we have reviewed, the following Ukrainian provinces: Kyiv, Podolsk, Volyn, Kharkiv, Kherson and Tavriysky for the period of 1865-1914. The Governor's Office was an enforcement body of all office work during Nineteenth century. Credit and banking institutions have been dealing with administrative, reporting and business departments. Structure of the chancellery, was aimed at providing the governor with the most reliable analytical information on all issues of province life, including the direction of economic monetary relations in his region. Chancelleries of the governors, under such a system of conducting cases, have accumulated a large array of reporting documents. The analysis of chancelleries documents, testifies about presence of staggering in their preparation: drafts, texts with edits, the final version of the document. Both handwritten and typewritten versions are presented. To the last, usually, were brought editorial edits. It was concerned to the reports of governors. Quite often these documents

were prepared by a team of authors, each of whom was responsible for its part of the report, and the governor met with completely shaped text, editing, or changing the emphasis on lighting affairs.

In the form of documents, the work of chancelleries was represented by private and public-law acts, decrees, orders, resolutions, reports, protocols, statutes, official correspondence and etc. official documents. It is advisable, to distinguish three documentation groups that relates directly to the researching problem: 1) administrative documentation; 2) correspondence; 3) reporting documentation.

Thus, detected and analyzed documents of provincial chancelleries give an idea of the very different aspects of the formation and development of credit- banking network of provinces, that is: firstly, reveal the reasons and the preconditions for the opening of new institutions or, conversely, explain the prohibition reasons of their activities; and secondly, highlighting attitudes and assessments. The activities of the institutions on the part of local authorities and the population, especially in matters concerning the shortcomings and the most common causes failures in the activities of banks and small lending institutions; Thirdly, allow to reconstruct a network of credit and banking institutions of Ukrainian provinces of the second half of the nineteenth and early twentieth centuries; fourthly, trace the directions of activities of banks and small lending institutions, which were subject to increased attention and controlled by the state.

Key words: bank, credit institutions, credit and financial system.

Отримано 15.12.2018